

**Пономаренко Н. Г.**  
*старший викладач кафедри іноземних мов*  
Миколаївський національний аграрний університет  
м. Миколаїв, Україна

## **ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЕКСПЕРТА В ГАЛУЗІ ОСВІТИ**

В сучасних умовах оновлення змісту освіти, активізації проектної та інноваційної діяльності, впровадження нетрадиційних форм і методів навчання й виховання виникла потреба у фахівцях, які здатні здійснювати експертизу закладів освіти та надавати консультативну допомогу керівництву щодо процесу розвитку школи.

На думку вчених, експертна підготовка має здійснюватися на основі базових програм підготовки, а саме [1]: поглиблених програм для підготовки та підвищення кваліфікації власне експертів; освітніх програм для осіб, залучених до прийняття рішення про проведення та призначення експертиз.

І. Д. Чечель вважає, що процес підготовки експерта з освіти повинен ґрунтуватися на компетентному підході. В поняття компетентності експерта входять когнітивні, операційно-технологічні, мотиваційні, соціально-етичні, психолого-педагогічні (андрагогічні) та комунікативні компетенції, наявність яких і визначає ефективну професійну діяльність експерта [2].

Розглядаючи проблему компетенцій експерта з освіти, І. Д. Чечель наголошує на тому, що компетентність експерта визначається об'ємом тих завдань, які він вирішує залежно від видів діяльності [3].

Зокрема, інформаційно-аналітична діяльність передбачає збір, обробку та аналіз інформації про фактори зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта діяльності, змін у державній політиці в галузі освіти для проведення критичного аналізу проблемної ситуації та пошуку оптимальних варіантів її вирішення; збір, аналіз та оцінку ефективності можливих рішень та альтернатив, проектів, результатів діяльності різних суб'єктів; надання актуальної інформації, що сприяє прийняттю рішень з проблем, пов'язаних з політикою в галузі освіти та розвитком самої сфери освіти.

Завданнями дослідницької діяльності є критичний аналіз проблемної ситуації, виявлення протиріч, симптомів проблем, постановка проблем, побудова «дерева» проблем і визначення пріоритетів у їх вирішенні; критичний аналіз потенційних можливостей і загроз, оцінка альтернатив, розробка рекомендацій і прийняття оптимальних рішень, адекватних конкретній проблемній ситуації

Здійснюючи проектувальну діяльність, експерт має виконувати такі завдання: цілепокладання, тактичне (ситуаційне) і стратегічне

проектування процесів розвитку освіти; розробка проектів, програм спільної діяльності і планів діяльності; проектування різних форм взаємодії фахівців і експерта; розробка конкретних рекомендацій та технологічних карт діяльності.

Організаційно-управлінська діяльність передбачає участь у розробці та реалізації корпоративної та конкурентної стратегії організації, комплексу заходів операційного характеру відповідно до стратегії організації, а також функціональних стратегій (маркетингової, фінансової, кадрової); управління проектами на етапі їх планування та підготовки, координація діяльності протягом проекту, відповідальність за завершення проекту; створення команд, творчих груп, організація їхньої діяльності для здійснення конкретних проектів, видів діяльності, робіт, пов'язаних з процесами розвитку освіти; контроль діяльності підрозділів, команд (груп) працівників освіти, які здійснюють процеси розвитку; мотивування і стимулювання працівників освіти.

Завданнями педагогічної діяльності є проектування та організація різних навчальних, розвиваючих та діагностичних заходів, спрямованих на виявлення та усвідомлення актуальних проблем розвитку освіти, пошук ідей, оцінку власних можливостей та обмежень, побудова проектів можливих змін, експертизу отриманих результатів; проведення різних навчальних, розвиваючих та діагностичних заходів на основі використання сучасних освітніх технологій і алгоритмів роботи консультанта з дорослою аудиторією; організація рефлексії діяльності з розвитку освіти.

На основі вище вказаних професійних завдань визначаються спеціальні компетенції, на розвиток та формування яких повинна бути спрямована підготовка експертів [4, с. 106]. Зокрема, в інформаційно-аналітичній діяльності експерт повинен володіти основними методами та засобами отримання, зберігання, обробки отриманої інформації; вміти збирати, обробляти та аналізувати інформацію про фактори зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта діяльності для проведення критичного аналізу проблемної ситуації та пошуку оптимальних варіантів її вирішення; вміти збирати, обробляти інформацію про оцінку ефективності можливих рішень та альтернатив; вміти представляти (презентувати, візуалізувати, моделювати) актуальну інформацію для прийняття рішень щодо проблем, пов'язаних з розвитком освіти.

При здійсненні дослідницької діяльності експерт повинен мати здібності щодо критичного аналізу проблемної ситуації, виявленню симптомів проблеми, труднощів, протиріч, проблемних зон, причинно-наслідкових зв'язків, порівнянню та оцінці різних точок зору, постановці проблем, побудові «дерева проблем» та визначенню пріоритетів щодо їх вирішення; мати здібності до критичного аналізу потенційних можливостей та загроз, виокремленню аргументів та обґрунтувань, оцінці



альтернатив, розробці рекомендацій та прийняттю оптимальних рішень, адекватних конкретній проблемній ситуації.

В проектувальній діяльності експерт повинен мати здібності до цілепокладання, тактичного (ситуаційного) і стратегічного проектування процесів розвитку освіти; володіти методологією та методиками розробки проектів, програм спільної діяльності та планів діяльності; мати здібності щодо проектування різних форм взаємодії фахівців і експерта; вміти розробляти конкретні рекомендації та технологічні карти діяльності;

Організаційно-управлінська діяльність передбачає знання сучасної вітчизняної та зарубіжної теорій менеджменту, оперативного інструментарію сучасного менеджменту; вміння застосовувати різні теорії менеджменту в якості інструментів для аналізу, постановки та рішення актуальних проблем освіти; вміння розробляти та реалізовувати стратегії розвитку освіти; вміння створювати команди, творчі групи; організовувати їхню діяльність для здійснення конкретних проектів; володіння сучасними технологіями управління персоналом; володіння методами управління проектами та готовністю до їх реалізації; володіння техніками мотивування та стимулювання працівників освіти, які здійснюють процеси розвитку; здатність здійснювати ділове спілкування: публічні виступи, перемовини, проведення нарад, ділове листування, електронні комунікації.

У педагогічній (андрагогічній) діяльності підготовка експертів з освіти повинна бути спрямована на розвиток та формування таких компетенцій: знання актуальних проблем розвитку освіти; знання основ андрагогіки; володіння технологією проектування різних форм спільної діяльності експерта та фахівців системи освіти; вміння проектувати та проводити різні навчальні, розвиваючі та діагностичні заходи, які базуються на використанні сучасних освітніх технологій та технік роботи експерта з дорослою аудиторією; здатність до аналізу та проектуванню міжособистісних, групових та між групових комунікацій; вміння організовувати рефлексію діяльності з розвитку освіти; вміння організовувати в процесі експертизи, навчання ефективний обмін знань.

Крім того, експерт з освіти повинен мати такі особистісні компетенції: бути стійким до стресу; бути відкритим до нового та до інших людей; знаходитися в партнерській позиції; бути толерантним до іншої точки зору; бути здатним працювати в ситуації невизначеності.

І. Д. Чечель наголошує також на тому, що експерт повинен розумітися не тільки на державній та регіональній політиці в сфері освіти, добре знати зміст та цільову направленість інноваційних проектів, що реалізуються в сфері своєї професійної діяльності (в дошкільній, загальній або вищій освіті, економіці освіти тощо), а й володіти технологіями самого процесу експертизи, консультування, діагностування проблем розвитку установ освіти, проектної діяльності [5, с. 84].

Цим й визначаються підходи щодо вибору напрямів підготовки, щодо розробки спеціальних програм підготовки експертів з питань розвитку системи освіти.

#### **Список літератури:**

1. Экспертиза в современном мире: от знания к деятельности / Под ред. Г. В. Иванченко, Д. А. Леонтьева. М.: Смысл, 2006. – 452 с.
2. Современные проблемы профессионального консультирования. Материалы Всероссийской международной научно-практической конференции. М.: ИГУМД и ИТ, 2011.
3. Чечель И. Д., Потемкина Т. В. Управленческая проблема как объект анализа эксперта-консультанта по вопросам развития образования / И. Д. Чечель, Т. В. Потемкина // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2014. – № 6. – [www.sisp.nkras.ru](http://www.sisp.nkras.ru)
4. Чечель И. Д. Модель профессиональной компетентности специалиста экспертно-консультационной службы / И. Д. Чечель // Управление образованием: теория и практика. – 2013. – № 4. – С. 101-108.
5. Чечель И. Д., Пуденко Т. И., Потемкина Т. В. Консалтинговые услуги в сфере образования: проблемы формирования кадрового ресурса ведущих консультантов по вопросам развития образования / И. Д. Чечель, Т. И. Пуденко, Т. В. Потемкина // Управление образованием: теория и практика. – М., 2011. – № 4. – С. 79-90.